

ga prijatelja Staneta, ki ga ceni, kot je povedal, kot človeka, gornika in tako vnetega ljubitelja narave, predvsem visokogorske, da ta njegova strast po nenavadnih potovanjih že meji na pustolovstvo. Po kulturnem programu, ki so ga izvedle učenske radovljiške glasbene šole, tri blokflavtske in pianistka **Maya Fürst**, je predsednik Kučan razstavo odprl.

Stane Klemenc, letnik 1950, po poklicu fotograf, pravi, da se fotografija in alpinizem odlično dopolnjujeta, »moje fotografije pa so predvsem odsev romantične in včasih tako krute narave, ki mi je vsekakor zelo blizu«. V zadnjih petnajstih letih je sodeloval na številnih skupinskih in na 18 samostojnih razstavah, od katerih so bile skoraj vse povezane z alpinističnimi odpravami, kajti bil je član petih odprav, ostalih 12 pa je organiziral in vodil sam. Lani je končal projekt osvajanja najvišjih vrhov vseh celin, ko je kot na zadnjega skupaj z **Vikijem Grošljem, Rafkom Vodiškom in Stipetom Božičem** po prvenstveni smeri priplezal na najvišji vrh Antarktike Mt. Vinson. Skupinske fotografske razstave je imel med drugim leta 1977 v Katmanduju v Nepal, leta 1992 v Barceloni v Španiji, ko so tudi z njo na olimpijskih igrah promovirali Slovenijo, in letos v Carigradu

Otvoritev razstave v Bohinjski Bistrici: Stane Klemenc, Milan Kučan, Franc Kramar in France Zupan.

Foto: Marjan Raztresen

v Turčiji. Samostojne razstave je imel med drugim večkrat v Ljubljani in poleg tega tudi v Celju, Kranju, Splitu, Makarski, Drnišu, Domžalah, Kanalu ob Soči, Ormožu, Kranjski Gori in Londonu.

S svojimi fotografijami je sodeloval v več kot 50 knjigah, od katerih so nekatere popolnoma njegovo delo.

M. R.

IN MEMORIAM: DUŠAN NOVAK, JAMAR, PLANINEC, GEOLOG, HIDROLOG IN DOPISNIK PV

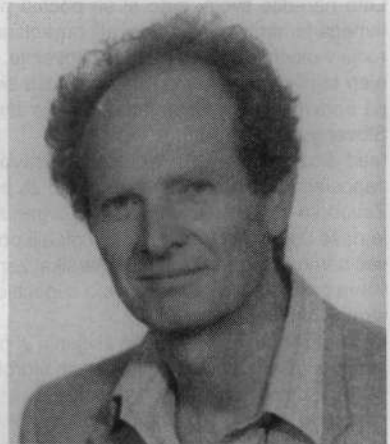
MOŽ, KI JE PLEZAL V VIŠINE IN GLOBINE

Letošnjega 21. septembra so številni slovenski jamarji, planinci, taborniki, geologi in drugi naravoslovci na ljubljanskih Žalah pospremili na zadnjo pot svojega prijatelja in tovariša **Dušana Novaka**, magistra geoloških znanosti. Novica o njegovem nepreklicnem odhodu s tega sveta je prišla iznenada: še nekaj dni pred tem je v uredništvo Planinskega vestnika, katerega dolgoletni in stalni dopisovalec je bil, prišel njegov prispevek o gorski roži zoisovi zvončici in njegovem gimnazijskem gorskem potovanju iz Bohinja na Triglav, čisto drugačno besedilo od vseh drugih, ki jih je dotlej poslal v objavo, opremljeno s spremnim pismom, ki je nekako pojasnjevalo zanj tako nenavadno besedilo. Ali je bila v tem pismu že slutnja njegovega nepreklicnega odhoda?

O priljubljenosti Dušana Novaka med njegovimi naravoslovnimi somišljeniki, predvsem še jamarji, prča med drugim številno spremstvo na njegovi zadnji poti, na njegovo življenje pa so v treh žalnih nagovorih nad katafalkom na Žalah spomnili trije govorci.

Najprej je spregovoril predsednik Jamarske zveze Slovenije **Aleš Lajovic**, ki je govoril skoraj izključno o pokojnikovem jamarskem udejstvovanju:

»Spoznala sva se pred manj kot tridesetimi leti na rednem četrtkovem sestanku tedanje Jamarske sekcije pri Planinskem društvu **Železničar**, ko sem si želel izposoditi jamarske lestvice, da bi si ogledal jamo Govic v Bohinju. 'Najprej boš nekaj časa hodil z nami po jamah, da se naučiš varne hoje po podzemlju, potem boš lahko dobil opremo', si dejal. In smo se kar takoj dome-

Dušan Novak

nili za 'akcijo', kot pravimo našim pohodom po podzemlju. Odpravili smo se v jami Lobašgrote in Škorten pri Črnem potoku v bližini Kočevja. Minilo pa je še več kot deset let, preden sem se slednjič le odpravil v Govic. Pred jamarji so bili namreč tedaj drugi, večji izzivi – Pološka jama, naslednja leta pa Brezno pri gamsovi glavici nad Bohinjem, ki nas je 'železničarje' dodobra okupirala. Leta 1972 si bil tudi vodja odprave v to tedaj najgloblje jugoslovansko brezno. Pred tem si leta 1970 vodil tudi prvo jugoslovansko – se pravi slovensko – odpravo na drugo celino – v severno Afriko.

Svetovni krasoslovni kongres, ki se ga je udeležil Dušan Novak, je bil pred nekaj leti na Kitajskem.

Leta naredijo svoje, zato si se počasi poslovil od aktivnega jamarstva in se posvetil organizacijskemu področju v okviru Jamarske zveze Slovenije. Vrsto let si bil njen tajnik, pa blagajnik, najdlje, celih sedemnajst let, pa upravnik revije Naše jame, glasila Jamarske zveze Slovenije.

Med službovanjem na Geološkem zavodu, kjer si bil zaposlen kot hidrolog, si skrbel tudi za povezavo med Zavodom in različnimi jamarskimi organizacijami. Tako je naše delo v podzemlju dobilo globlji pomen in ni bilo več samo športno izživiljanje. Marsikaj zanimivega se je v tem času odkrilo – tudi na tvojo sugestijo in pod tvojim strokovnim vodstvom.

Več kot štirideset let svojega življenja si posvetil jamarjem, jamarstvu, speleologiji in zlasti hidrologiji, ki je bila tvoja poklicna usmeritev. Ponikalnice, izviri, povezave med njimi, blatni podzemeljski rovi, potoki, reke in jezera – to je bil tvoj svet, ki si mu bil zvest skoraj vse svoje življenje. 158 prvoprstopnih jamarskih zapisnikov nosi tvoj podpis. Preučeval si kraške pojave od rudnika v Mežici do Osapske jame, od visokogorskega krasa Julijcev do Bele krajine.

Scripta manet! Tega si se dobro zavedal in zato veliko pisal. Objavil si preko 70 razprav in več kot 200 člankov v različnih časopisih in revijah – večji del seveda v reviji Naše jame, katero si soustvarjal mnogo let. Posebej naj omenim Gradivo za slovensko speleološko biografijo z bibliografijo, ki si ga zbral in objavil pred desetletjem in obsega podatke o skoraj 200 pomembnejših

raziskovalnih našega krasa in podzemnega sveta, začeni z **Valvasorjem**.

Sklenjena je bogata življenjska in strokovna pot našega jamarskega prijatelja, ustanovnega člana Jamarskega kluba Železničar in dolgoletnega funkcionarja Jamarske zveze Slovenije.

V imenu vseh slovenskih jamarjev in v svojem imenu, Dušan, hvala Ti za vse!«

Za njim je spregovoril **Franc Drobne** iz Geološkega zavoda Slovenije, kjer je bil Dušan Novak do svoje upokojitve pred nekaj leti zaposlen kot hidrogeolog in velik strokovnjak za kraške vode, pa tudi za visokogorski kras. Pogrebem je povedal:

»Zapustil nas je spoštovani kolega magister Dušan Novak, dipl. ing. geol. Bil je vsestranski geolog, hidrogeolog in speleolog. Povsod je delal z velikim navdušenjem. Njegovo obzorje je bilo široko, kar kažejo njegova dela. Bil je široko razgledan, skromen, strog do sebe in primerno zahteven do svojih sodelavcev, ki jim je vedno znal svetovati. Bil je pošten in iskren kolega. Za svoje raziskovalno delo je znal navdušiti mlajše sodelavce. Njegovo delo danes uspešno nadaljujejo v Sloveniji in tudi zunaj nje.

Rojen je bil 27. julija 1931 v Ljubljani. Tu je končal pet razredov osnovne šole in popolno srednjo šolo z maturο – 'višjim tečajnim izpitom' na 4. gimnaziji leta 1950.

Že v višji gimnaziji se je aktivno udeleževal v prirodoslovnem krožku. V 8. razredu se je že podrobneje zanimal za problematiko krasa. Leta 1949 se je priključil skupini mladih jamarjev, ki so pričeli delovati v Društvu za raziskovanje jam v Ljubljani.

Leta 1950 se je vpisal na geološki oddelek Prirodoslovnno-matematične fakultete v Ljubljani.

Med študijem je sodeloval pri raziskovanju postojnskega in planinskega podzemlja, pri barvanju ponikalnic Logaščice, Lokve in Hotenjke, sodeloval je pri raziskovanju jam in pri barvanju Rinže ter pri speleoloških raziskavah v Liki.

11. julija 1956 je uspešno zagovarjal diplomsko delo iz geologije s paleontologijo »Hidrogeološke razmere ob črti Vreme–Osp«.

Po služenju vojaščine se je 7. oktobra 1957 zaposlil v Geološkem zavodu v Ljubljani. Začel je na oddelku za regionalno geologijo, nato na oddelku za ekonomsko geologijo in končal svoje redne strokovne in raziskovalne obveznosti na oddelku za hidrogeologijo, kjer je delal do upokojitve.

Na tem oddelku se je povsem posvetil značilnostim kroženja vode v krasu, kemičnim in bakteriološkim značilnostim ter problemom onesnaževanja kraške podzemne vode. Bil je med aktivnimi sodelavci pri sestavljanju kraške terminologije. V letu 1973 je magistriral v Zagrebu s temo 'Hidrogeološka rajonizacija slovenskega krasa'.

V času svojega službovanja se je udeleževal številnih kongresov z geološko in speleološko tematiko oziroma simpozijev inženirske geologije in hidrogeologije. Njegova strokovna in znanstvena bibliografija je zelo obsežna in bogata. Obsega več kot 130 tiskanih del. Vzdrževal je osebne zveze s številnimi strokovnimi

kolegi iz Amerike, Anglije, Nemčije, Španije, Italije, Avstrije, Poljske, Češke, Hrvaške in Kitajske. V letu 1992, ko je dopolnil 35 let delovne dobe, se je, star 61 let, upokojil.

Omeniti moramo tudi to, da je bil leta 1954 med ustanovitelji samostojne jamarske sekcije pri PD Železničar v Ljubljani, od leta 1972 do 1982 in od 1986 do 1988 tajnik Jamarske zveze Slovenije, od 1972 do 1976 tajnik Speleološke zveze Jugoslavije, od 1982 do 1986 pa blagajnik Jamarske zveze Slovenije. Sourejal je revijo Naše jame in upravljal njeno poslovanje; od leta 1978 dalje je bil odbornik Prirodoslovnega društva.

Ima zlati častni znak Jamarske zveze Slovenije, srebrno značko Jamarske zveze Slovenije, zlato plaketo Ljudske tehnike, srebrno značko Planinske zveze Slovenije, je zaslužni član Zveze speleologov Jugoslavije. V Slovenskem geološkem društvu je do leta 1972 vodil sekcijo za predavanja.

Prav tako je bil v letih 1982 do 1985 član uredniškega odbora časopisa Jedro, ki ga je izdajal Geološki zavod Ljubljana.

Bil je izredno aktiven človek, organizator in zelo vnet dopisnik ne samo pri Jedru, temveč tudi pri drugih časopisih in strokovnih revijah. Na dogajanja je gledal kritično z dobro namero, da se stvari popravijo in dobro uredijo. Bil je tudi delegat Geološkega zavoda v Zboru združenega dela Skupščine občine Ljubljana.

S svojim delom si je naš kolega Dušan Novak zaslužil, da se ga s hvaležnostjo spominjamo tudi sedaj, ko ga ne bo več med nami. «

Slednji je spregovoril še novinar **Štefan Kališnik**, gimnazijski sošolec Dušana Novaka, ki je zelo prizadet zaradi nenadne smrti povedal:

»Bil bi čisto navaden dan, za premnoge je tak, lahko brezizrazen ali pa napolnjen bodisi z zadoščenjem, bodisi z vprašanji brez odgovora; bil bi, a ni, ko smo in ker smo pred Dušanim grobom, pretreseni, prizadeti, opomnjeni, čeprav človek potem, ko se rodi in se tega zave, mora vedeti in ve, da je v življenju razen rojstva nespodbita gotovo samo še ena stvar: smrt.

Človek, otrok ali starec, vedno potrebuje koga, ki bedi nad njim, ne da ga uravnava, marveč da skrbi zanj. Ve zanj, tudi če se skorajda ne srečujeta. Najbolj pa se tega zave, ko oni odide. Dušan je bedel nad nami, sošolci in sošolkami sloveče šeste ce, sedme ce in osme ce gimnazije na Vegovi v Ljubljani, razredov, ki so jim dajale podobo in duha take postave, kakršni so bili očetovski razrednik profesor **Vrhovnik**, profesorja **France Vodnik** in **France Planina** ter še drugi podobni – in mi mladi ljudje, prineseni z vseh vetrov, vsak drugačen, vsak samosvoj, a vsi enaki v nečem: v upanju in pričakovanju, po letih vojnih grozot, ki so pravkar minila. Ni ga bilo vprašanja, ki ga mladi ne bi načenjali, in ne odgovora, ki bi se mu profesorji izmikali.

Ko nas je spet, po maturi, razteplo na vse strani – kdo ve, kako bi se srečevali kot sošolci, ali bi se sploh zbirali na obletnicah šolskih dogodkov, mladostnih mejnikov naših življenj, ko ne bi bilo Dušana.

Prav on, Dušan, in samo on, se je zavzel, da smo se začeli shajati, on, ki se ni nikoli v ničemer postavljaval v

Dušan Novak je geološko kartiral marsikateri predel Slovenije, tudi visokogorje.

ospredje. Dušan, prav on in samo on, je pisal in telefoniral na vse konce, se vozil po Sloveniji od enega do drugega, vabil, spodbujal, pripravljaval kraje srečevanj. Ko pripovedujem to, ne govorim o Dušanovi dejavnosti, temveč o značilnem znamenju, ki smo ga Dušanovi sošolci najbolj čutili, o človeškem spričevalu, ki smo ga najbolj videli: prizadeval si je zoper odtujenost, ki tako razkrajata skupnost, delal je za vezi, ki jih ne pletejo interesi, marveč pristna človečnost, življenjski optimizem...

Tako smo se shajali za obletnice mature štiridesetletniki, petdesetletniki, šestdesetletniki, petinšestdesetletniki, ter ob drugih letnicah in obletnicah vmes, vendar zmeraj sošolci. Kajpak, družčina se je osipala... Vendar, nikoli ni nihče razmišljal, kako bo s srečevanjem za naprej, saj smo vedeli: to ima na skrbi Dušan, on, Dušan, v tem bedi nad nami.

Nikoli ni nihče razmišljal o tem, Dušan je bedel. Ko se

Simfonija narave

ALEŠ TACER

*Jutro krasno se poraja,
sonce svoje žarke lije,
vsa otrpla je narava,
biljno seme v zemlji vzklije ...*

*Kmet na polje se odpravlja,
delavec hiti v službo,
roža soncu se nastavlja,
dvljad si v gozdu išče družbo ...*

*Kaplja z lista kane v travo,
žejen hrošček jo posrka,
pastir huduje se nad kravo,
v gozdu detel v deblo vrta ...*

*Jutro dan nam je rodilo,
ki zvečer umira v noč,
da nam jutri z novo silo
zableščal bo na vso moč ...*

spet približa obletnica, ali se bomo – ali bodo, zakaj nihče ne ve ne ure ne dneva – spet zbrali? Če se bomo ali bodo, bodo zbrani sošolci mislili na Dušana in govorili o njem. Če se ne bomo ali ne bodo zbrali, bomo ali bodo tudi, morda v samoti še bolj, mislili nanj, ki je dejavno kazal, ne pa govoril, da je prijatelj, prijatelj vsem.

Ne poslavljamo se od organizatorja, poslavljamo se od prijatelja. In tistim, ki jim je bil še več kot prijatelj, ki jim je bil njihov najbližji, iskreno izrekamo sožalje.

Dragi Dušan, hvala! Naj bo Bog s tabo – tako smo si znali in upali reči tudi leta 1950. Počivaj v miru.«

Dolga kolona pogrebcev se je potem z duhovnikom na čelu odpravila k družinskemu grobu Novakovih, v katero so le nekaj tednov prej položili Dušanovo mamo, na katero je bil neizmerno navezan. Njegov grob je prav blizu groba njegovega jamarškega tovariša **Viljema Putika**, legende slovenskega jamarstva, o katerem je med Dušanom in njegovimi jamarškimi kolegi njega dni tako pogosto tekla beseda.

OSKRBNICE TREH VISOKOGORSKIH PLANINSKIH KOČ V OSRČJU TRIGLAVSKEGA PARKA

TRI GRACIJE IZPOD TRIGLAVA

MARJAN RAZTRESEN

V treh planinskih kočah, ki stojijo pod najvišjo slovensko goro, živijo že vrsto poletij od konca junija do sredine oktobra tri gospe, brez katerih si je komajda še mogoče predstavljati uspešno poslovanje teh koč, predvsem pa si one same ne morejo predstavljati svojih poletij brez teh koč, v katere so vse tri prišle pred leti popolnoma brez visokogorskih izkušenj, saj se pred tem ni nobena od njih aktivneje ukvarjala s planinstvom.

ANICA FRELIH IZ PLANIKE

Po stažu najmlajša med tremi oskrbnicami izpod Triglava je **Anica Frelih** iz Sela pri Bledu, ki je bila letošnje poletje v Domu Planika pod Triglavom oskrbnica »šele« osmo leto. Tistega leta 1989, ko je šla v pokoj, potem ko je svoje oddelala v konfekciji v Vezeninah na Bledu, je sredi poletja, avgusta, prišla skupaj z njeno sodelavko iz Vezenin **Julko Jan** iz Gorij, ženo bivšega predsednika PD Gorje, k njej domov gospodarica Planinskega društva Gorje **Marica Okršlar**, ki upravlja kočjo Planiko, in jo prosila, naj bi šla skupaj z Julko tja gor, ona za oskrbnico in Julka za kuharico, ker sta sredi sezone ženski s tema dvema nalogama imeli tega težaškega dela dovolj in sta se vrnili v dolino.

»Nikoli dotlej nisem hodila po hribih, z nikomer dotlej nisem nikoli šla v gore,« nam je letošnje poletje pripovedovala oskrbnica Anica iz Planike, »kar sem obema iz Gorij tudi povedala. Bilo je 15. avgusta, nekaj časa smo se pogovarjale, 17. avgusta pa so me skupaj z Julko s helikopterjem že odpeljali sem gor. Prvič v življenju sem bila v skalnem visokogorskem svetu, kjer sem se po Marčinem uvajanju dobro znašla kot oskrbnica.«

Tri poletja je bila v Planiki oskrbnica, leta 1992 je zbolela in dve leti ni mogla priti pod Triglav, od leta 1994 do zdaj pa je bila spet vsako poletje ta planinska kočja pod najvišjo slovensko goro njen dom. Ta čas je bila, poprej dolinka od nog do glave, dvakrat na vrhu Triglava, leta 1995 dne 3. oktobra, tako prvič kot drugič pa s plezanjem k Aljaževemu stolpu ni imela nobenih težav.

474 »Hoje sem bila vse življenje navajena,« pravi, »saj

sem morala v svojih aktivnih letih vsak dan hoditi pol-druugo uro, da sem prišla v službo in iz nje domov.«

S svojo letošnjo ekipo v koči je bila oskrbnica Anica karseda zadovoljna, saj z nobeno od sodelavk ni bila letos tam gori prvič: kuharica Marija je bila letos v Planiki že peto leto, Mihela tretje in Valerija drugo.

V sezoni, ki je letos trajala od 22. junija do konca septembra, je bil delovni čas za celotno osebje v Planiki od pol petih zjutraj do desetih zvečer; to je ura, ko je že s hišnim redom zaukazan mir in nočni počitek, čemur planinci skoraj nikoli niso nasprotovali in so tak red

Anica Frelih, ki je od vseh treh podtriglavskih oskrbnic na najvišji ravni, na višini več kot 2400 metrov.